

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta

Výuka angličtiny v běžné MŠ

Bakalářská práce

Vypracovala: Martina Coufalová
Vedoucí práce: Mgr. Petr Dvořák, Ph. D.

České Budějovice 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 15. března 2016

Martina Coufalová

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Petru Dvořákovi, Ph.D. za odbornou pomoc, konzultace a výbornou komunikaci při tvorbě mé bakalářské práce.

ABSTRAKT

V České republice je povinná výuka angličtiny od třetího ročníku základní školy. Většina základních škol ale začíná s výukou od první třídy. V dnešní době je velký trend děti s angličtinou seznamovat již v předškolním zařízení a stále více mateřských škol tuto nadstandardní aktivitu pro děti, ale hlavně pro jejich rodiče nabízí. Cílem této práce je teoretické seznámení s metodami používanými k seznamování předškolních dětí s angličtinou, představení několika dokumentů, které se tímto tématem zabývají a také vývoj předškolního dítěte na základě nastudované odborné literatury. V praktické části popisují výuku angličtiny ve třech mateřských školách. Formou pozorování a rozhovoru zjišťují, jak seznamování s angličtinou v běžné mateřské škole prakticky vypadá.

Klíčová slova: seznamování s cizím jazykem, angličtina, běžná mateřská škola

ABSTRACT

In the Czech Republic, the compulsory teaching of English is from the third grade of primary school. Most primary schools start with teaching English in the first grade. Today it is a big trend to acquaint children with English at kindergardents. More and more kindergardents are offering this extra activity not only for the children. The aim of this work is a theoretical introduction to methods that are used for teaching English to preschool children, the performances of several documents that deal with this issue and also the development of pre-school children on the basis of studied literature. The practical part focuses on three kindergardens, where the children are acquainted with English. On the basis of observations and interviews, the way of teaching English is described.

Keywords: ELT, English, kindergarten

Obsah

ÚVOD.....	7
1. Teoretická část.....	9
1.1. Řeč jako nástroj komunikace	9
1.1.1. Vývoj dětské řeči	9
1.2. Psychologický vývoj dítěte v předškolním věku	11
1.3. Význam znalosti angličtiny	13
1.4. Dokumenty zabývající se ranou výukou cizího jazyka.....	14
1.4.1. Národní plán výuky cizích jazyků	14
1.4.2. Norimberské doporučení k ranému osvojování cizího jazyka	14
1.4.3. Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu	15
1.5. Raná výuka angličtiny (jako cizího jazyka) ano, nebo ne?.....	15
1.6. Didaktické postupy při seznamování se žáků mateřských škol s angličtinou ..	17
1.6.1. Zahrnutí jazykového vzdělávání do ŠVP PV a TVP PV.....	17
1.6.2. Cíle výuky anglického jazyka v MŠ.....	18
1.7. Metodické postupy při seznamování s angličtinou v MŠ.....	21
1.8. Učitel.....	22
1.9. Rodiče.....	23
1.10. Výuka cizích jazyků v předškolních zařízení v Evropě.....	23
2. Praktická část.....	25
2.1. Cíle výzkumného šetření	25
2.2. Výzkumné otázky.....	25
2.3. Metodika	26
2.3.1. Kvalitativní výzkum	26
2.3.2. Výzkumné cíle.....	26
2.3.3. Rozhovor, pozorování	27
2.3.4. Výzkumný soubor	27
2.3.5. Výsledky	28
2.3.5.1 Mateřská škola Krahulčí, třída U Kytiček.....	28
2.3.5.2 Mateřská škola Třešť, třída U Kytiček.....	34
2.3.5.3 Mateřská škola Mrákotín.....	39
2.3.6. Srovnání výuky angličtiny na sledovaných mateřských školách.....	45
3. Závěr.....	46
4. Seznam použitých zdrojů.....	48

ÚVOD

O výuku angličtiny již v předškolním věku je u nás stále větší zájem. Vidím to z pohledu učitelky MŠ, ale také z pohledu matky předškolních dětí. Stále více mateřských škol tuto nadstandardní aktivitu nabízí a stále více maminek má zájem o to, aby se jejich děti s angličtinou začaly seznamovat ještě dříve, než jdou do školy. Dnes už je takový trend, že si někteří rodiče mateřskou školu vybírají právě proto, že tuto nadstandardní aktivitu pro jejich děti nabízí. Je to pro děti opravdu přínosné? Jsou učitelky v běžných mateřských školách schopny dostatečně kvalitně tuto službu dětem, ale především rodičům poskytnout? Používají při tom metody, které jsou vhodné právě pro předškolní věk? Nenaruší takováto nadstandardní aktivita plynulý chod třídy či celé mateřské školy?

Cílem mé bakalářské práce bude formou rozhovoru s vyučujícími a formou pozorování výukových jednotek angličtiny ve třech běžných mateřských školách popsat, jakým způsobem se děti v těchto mateřských školách seznamují s angličtinou, jakým způsobem jsou do této nadstandardní aktivity zařazovány a jak to celé v rámci školy organizačně probíhá.

V teoretické části své práce se budu zabývat řečí jakožto nejdůležitějším dorozumívacím prostředkem lidstva. Stručně popíši předškolní dítě z pohledu psychologického vývoje, a to jaký má podle odborníků v dnešní době význam znalost angličtiny. Dále představím dokumenty zabývající se seznamováním angličtiny v mateřských školách. Porovnáím názory týkající se rané výuky jazyků několika psychologů a pedagogů. Tato část také bude obsahovat didaktické a metodické postupy výuky angličtiny v mateřských školách. Pro ilustraci popíši, jaký by měl být přístup k rané výuce jazyků ze strany učitelů a rodičů dětí. Na konci bude pro srovnání uvedeno jak se přistupuje k rané výuce cizího jazyka v některých evropských zemích.

Tématem seznamování se s angličtinou se zabývám proto, že sama se ve své práci tomuto věnuji. Vidím v tom velký smysl do budoucna; znalost angličtiny či alespoň jednoho světového jazyka je v dnešní době téměř nezbytností. K tomu, abychom se dokázali začlenit do současného multikulturního světa, je téměř povinností angličtinu

ovládat. Domnívám se, že pokud je seznamování s cizím jazykem u malých dětí správně nastartováno, vybudují si k jazyku a k jeho učení kladný vztah. Určitě si nepředstavuji to, že se předškolní dítě naučí plynně anglický jazyk v mateřské škole používat. Považuji ale za důležité angličtinu už od raného věku naposlouchávat – to určitě později přispěje ke snadnějšímu se učení tohoto světového jazyka.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. Řeč jako nástroj komunikace

To, že řeč je nejpoužívanější dorozumívací prostředek, je všeobecně známo. Vyštejn (1995) řeč popisuje jako prostředek vzájemného sdělování, prostředek mezilidské komunikace. Poukazuje na to, že řeč člověku není vrozená, ale, že se jí musí od svého okolí naučit. Jako příklad uvádí případy odložených dětí, které vyrůstaly v izolaci nebo byly vychovávány němými rodiči nebo tzv. vlčí děti, které vyrůstaly mezi zvířaty. Konkrétně popisuje případ chlapce, který byl nalezený v džunglích Ugandy. Jeho věk byl odhadován na 7-8 let. Chlapec vůbec nemluvil, vydával pouze neartikulované, takřka zvířecí skřeky.

Vágnerová (2000, str. 54) považuje pro rozvoj řeči důležité sluchové vnímání. *„Dítě musí mít dostatečnou možnost vnímat mluvenou řeč, potřebuje ji poslouchat již od narození, aby se naučilo rozlišovat specifické zvuky jazyka, tj. fonémy.“*

Kutálková (2005) a také Vyštejn (1995) ve svých knihách uvádí fakt, že řeč je schopnost, která je dána pouze člověku, na rozdíl od ostatních živočichů.

1.1.1. Vývoj dětské řeči

V následujících řádcích popíši vývoj dětské řeči. Půjde o vývoj naší mateřské řeči, tedy českého jazyka, který je často řazen mezi nejobtížnější jazyky na světě.

Podle Beranové (2002) dříve než dítě začne mluvit, rozumí tomu, co se povídá, a ukládá si to do své paměti, trvá pak ještě dlouho, než se naučí vědomě řeč používat.

Vyštejn (1995) konstatuje, že aby se řeč u jedince vyvíjela tak, jak má, nestačí k tomu samo mluvící prostředí – důležité je časově omezené období, kdy je člověk schopen se řeč naučit. Je tomu tak mezi druhým rokem života a pubertou. Od narození do druhého roku totiž není mozek dítěte ještě dostatečně zralý, a na druhou stranu po dosažení puberty ztrácí organizace mozku potřebnou pružnost.

Beranová (2002) dále poukazuje, že vývoj řeči jedince také stojí na laskavém a

podnětném rodinném zázemí. V prostředí, kde se na dítě klidně, laskavě a správně mluví, jsou vyhlídky na úspěšné zvládnutí vlastní řeči dobré. Velice důležité je na dítě a hlavně s dítětem hodně mluvit, zpívat, říkat rytmické veršovánky, popěvky a říkanky. Důležitý je také citový vztah a citová odezva na dětské zvukové projevy, správný tělesný rozvoj a dostatečné množství příležitostí slyšet lidský hlas, a to ne ten vycházející z rádia či televize. Dále také uvádí, že vývoj řeči neprobíhá u všech dětí stejně. U některých je po formální stránce řeč kolem třetího roku „hotová“, některé naopak mají potíže s výslovností některých hlásek ještě v pátém či šestém roce věku.

Jednotlivé kroky vývoje dětské řeči jsou popsány v mnoha publikacích. V zásadě se od sebe moc neodlišují. Níže stručně popíši vývoj dětské řeči, jak ho uvádí Kutálková (2005). Říká, že první zvuk, který vychází z dětského hrdla, je novorozenecký křik. Zmiňuje, že křik neznamena, že dítěti něco schází, je to reflexní činnost směřující k budoucímu používání hlasu. Novorozenecký křik či pláč pokaždé neznamena hlad, žízeň či mokrou plenu, často jde „jen“ o volání po přítomnosti někoho blízkého. Koncem druhého měsíce pozvolna přechází období křiku do období broukání. Dítě houká a přitom pohybuje mluvidly, začínají se postupně ozývat různé zvuky připomínající slabiky např. ba, pa, grr,... - jde samozřejmě o nevědomou činnost mluvidel. První slovo zachytí rodiče obvykle kolem prvního roku. Nejčastěji jsou to jednoslabičná citoslovce např. bum, ham, tůtů,... Jednoduché věty obvykle začne dítě používat kolem druhého roku. Autorka upozorňuje na to, že pokud vývoj neprobíhá „podle pravidel“, není třeba hned propadat panice. Je obecně známo, že chlapci začínají dost často mluvit později než dívky, někdy je opoždění řeči rodové a jindy zase po dlouho očekávaném prvním slově následují velmi rychle věty a vývoj se vyrovná.

Také Langmeier a Krejčířová (2006) zmiňují, že rozdíly v počátečním vývoji řeči jsou mezi jednotlivými dětmi velké a že jakékoliv normy jsou pouze přibližným ukazatelem.

Kutálková (2005) dále uvádí, že mezi druhým a třetím rokem se nejčastěji začínají objevovat počátky špatných návyků, které časem vedou k vadné výslovnosti. V období mezi třetím a čtvrtým rokem, jak konstatuje logopedka, je pro rodiče nejvíce „vyčerpávající“. Nastává období otázek „a proč?“, kdy se děti nechtějí už jen něco

dozvědět, ale chtějí si popovídat. Po čtvrtém roce se velice hodně dětem rozšiřuje slovní zásoba.

Vágnerová (2000) zmiňuje, že řeč tříletého dítěte je ještě gramaticky nesprávná. Popisuje, že od čtyř let začínají děti mluvit v delších a složitějších větách, stále ještě s nepřesnostmi a agramatismy, a to především ve vyprávění. U předškolních dětí popisuje tzv. egocentrickou řeč, která není určena jiné osobě, ale je spojena s myšlením dítěte. Děti si povídají samy pro sebe, nehledají a ani nepotřebují posluchače. Egocentrická řeč doprovází a komentuje různé dětské aktivity, postupně se mění a stává se vnitřní řečí.

Šulistová (2009) ve svém příspěvku píše, že před vstupem do školy by mělo být dítě schopno se samostatně vyjadřovat, dokázat vyprávět pohádku, bez zábran komunikovat se svými vrstevníky i dospělými. Upozorňuje na správnou výslovnost a artikulaci všech hlásek, které by měly být před vstupem do školy ustáleny.

Kutálková (2005) shodně s Langmeierem a Krejčířovou (2006) poukazují na to, že pokud v tomto období přetrvává nesprávná výslovnost některých hlásek, je třeba s dítětem zahájit logopedickou péči.

1.2. Psychologický vývoj dítěte v předškolním věku

Nyní se budu zabývat některými složkami psychologického vybavení předškolního dítěte. Různí autoři a psychologové uvádějí rozmezí předškolního věku odlišně. Například Langmeier a Krejčířová (2006) uvádí předškolní věk již od prenatálního vývoje až do vstupu do školy, rozdílně od Vágnerové (2000), která zahrnuje předškolní věk od 3 do 6 let. Z pohledu mé práce je aktuální věk 3 – 6 let.

Motorický vývoj

Podle Langmeiera a Krejčířové (2006) tříleté dítě již zakončilo důležitou etapu, kdy se naučilo chodit a pohybovat se po způsobu dospělých. Projev jeho pohybu není ale ještě dokonalý a plynulý. Motorika se postupně vylepšuje. Pětileté dítě by již mělo být vybaveno pohybovou koordinací, hbitostí a elegancí pohybu. Mělo by dobře utíkat, být schopno hbitě seběhnout ze schodů, skákat, hopsat, lézt po žebříku,..... Dostatečná

zručnost se projevuje v narůstající soběstačnosti. Takto staré dítě by nemělo mít problém s obsluhou při stolování, převlékání ani na toaletě.

Kresba

Vágnerová (2000) zmiňuje, že podobnost kresby a zobrazování objektů závisí na několika faktorech jako jsou motorika, senzomotorická koordinace, poznávací procesy, ale také na aktuálním emočním stavu dítěte. V kresbě mohou převažovat subjektivní rysy nad její reálnou podobou.

Langmeier a Krejčířová (2006) uvádějí, že tříleté dítě je schopno koordinovat svou ruku tak, že dokáže napodobit různý směr čar, vertikálně, horizontálně a dokonce je schopné kreslit kruhové čáry. Zmiňují, že s přibývajícím věkem dítěte roste jeho schopnost vyjádřit kresbou vlastní představu. Také poukazují na to, že čtyřleté dítě je schopno nakreslit obraz v nejhrubších obrysech, ale kresba pěti či šestiletého dítěte už odpovídá předem stanovené představě a je po všech stránkách vyspělejší.

Poznávací procesy

Vágnerová (2000, str. 47) odkazuje na Piageta (1996, 1970), který považuje poznávací proces a uvažování dítěte v předškolním věku jako názorné a intuitivní, přičemž myšlení je málo flexibilní, nepřesné a nerespektuje plně zákony logiky. Poukazuje na jeho typické znaky, jímž jsou egocentrismus, fenomenismus, magičnost a absolutismus.

Kognitivní vývoj dítěte v cca čtyřech letech popisují Langmeier a Krejčířová (2006) jako období, kdy se vývoj inteligence dítěte dostává z úrovně předpojmové (symbolické) na úroveň názorového (intuitivního) myšlení. Dítě nyní uvažuje v celostních pojmech. Poukazují na celou řadu Piagetových pokusů, v nichž je ukázáno, jak je dítě v této době ve svých úsudcích stále vázáno na názor, třebaže pokročilo proti předchozímu stavu, kdy takových úsudků nebylo vůbec schopno a kdy postupovalo jen podle analogií.

Emoční vývoj a socializace

Důležitost rodinného prostředí, které je pro vývoj malého dítěte důležité, vyzdvihují Langmeier s Krejčířovou (2006) a stejně tak Bruceová (1996), která také zmiňuje, že

mimo vztah dítěte s rodinou je důležitý vztah rodičů dítěte s jeho školou.

Vágnerová (2000) odkazuje na Eriksona, který období předškolního věku charakterizoval jako věk iniciativy, jehož hlavní potřebou je aktivita. Říká, že na počátku této vývojové fáze dítě uspokojí mnohé činnosti samy o sobě. Postupně se aktivity a jednotlivé činnosti rozvíjejí, diferencují a dostávají nový význam. Popisuje, že aktivita na konci předškolního období dítěte už mívá cíl, volba činností je ovládána emocemi a aktuálními potřebami. V předškolním věku už se také děti učí vzorcům chování. Velice důležitý je také rozvoj prosociálního chování, které lze charakterizovat jako pozitivní a respektující ostatní.

Langmeier a Krejčířová (2006) ve vztahu k socializaci předškolních dětí píší o osvojování si životních rolí. Za nejvýznamnější považují diferenciaci role mužské a ženské, kdy se přirozeně začínají projevovat rozdíly v chování dívek a chlapců. Další významnou úlohu v socializačním procesu dítěte přikládají hře a uvádí, že celé období předškolního věku by se mohlo jednoznačně označit jako období hry, která je v tomto období hlavní činností dítěte.

1.3. Význam znalosti angličtiny

Těthalová (2012) zdůrazňuje, že znalost cizího jazyka (angličtiny) je dovednost, bez níž se v dnešní době neobejdeme. Podle ní tuto znalost potřebuje každý, kdo cestuje, studuje, používá informační technologie a má zájem si dále rozšiřovat své znalosti. Stejně tak je zmíněna schopnost uplatnit se na trhu práce, samozřejmě s dobrou znalostí angličtiny.

Podobný názor popisuje Prokopová (2015), která taktéž považuje znalost cizího jazyka za součást běžného života a poukazuje na to, že bez angličtiny se dnes již většina lidí neobejde. Dále říká, že pro mladou generaci jsou v současné době jazyky samozřejmostí. Cestování či práci v zahraničí považuje pro nás, středoevropany, za běžnou součást života a poukazuje na to, že zvýšení kvality jazykového vzdělávání je jedním z významných záměrů EU. Ze svých zkušeností považuje neznalost angličtiny za poměrně velký handicap při hledání nového zaměstnání.

Uvedené skutečnosti výstižně shrnuje Marxtová (in Mertin a Gillernová 2003, str. 185), která říká: „Znalost alespoň jednoho cizího jazyka se stává základem všeobecné vzdělanosti.“

1.4. Dokumenty zabývající se ranou výukou cizího jazyka

V současné době není výuka cizího (anglického) jazyka v předškolním věku, ale ani v 1. a 2. ročníku základní školy povinná. Neexistuje ani žádná oficiální příručka či manuál k této výuce. Návrh na vytvoření příručky na seznamování se s cizí řečí předškolních dětí pro učitele mateřských škol byl zaznamenán v Národním plánu výuky cizích jazyků. Ucelené zásady k seznamování se s cizím jazykem v raném věku jsou popsány v Norimberském doporučení k ranému osvojování cizího jazyka . Jedna zmínka týkající se možnosti výuky cizího jazyka v předškolním zařízení je také uvedena v Manuálu k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy. Pojdme si tyto 3 dokumenty z pohledu výuky cizího jazyka v mateřských školách v kostce představit.

1.4.1. Národní plán výuky cizích jazyků

Národní plán výuky cizích jazyků (NPVCJ) je dokument vydaný MŠMT v roce 2005. Obsahuje akční plán výuky cizích jazyků pro období 2005 – 2008 již od předškolního vzdělávání. Od této doby nebyl vydán žádný nový plán ani jeho inovace. Cílem NPVCJ je vytvořit vhodné podmínky pro výuku cizích jazyků a rozvíjení jazykových kompetencí pro obyvatelstvo České republiky. Pro tuto práci je důležitý fakt, že výuka cizího jazyka je v České republice povinná od 3. ročníku základní školy, možné je ale s výukou začít už od předškolního věku formou jazykové propedeutiky a následně s jazykem pokračovat v 1. ročníku základní školy v rámci volitelných předmětů.

1.4.2. Norimberské doporučení k ranému osvojování cizího jazyka

Původní Norimberské doporučení k ranému osvojování cizího jazyka (NDROCJ) vyšlo již v roce 1996. Vydal ho Goethe-Institut ve spolupráci s mnoha experty z 22 zemí. Hlavním cílem dokumentu bylo vytvořit obecně platný kurikulární základ pro rané osvojování cizího jazyka. Dokument popisuje komplexní soubor podmínek pro rané osvojování cizího jazyka z aktuálního pohledu tak, aby byly zřejmé potenciály a potřeby

čtyř až desetiletého učícího se dítěte. Publikace se obrací na všechny, kteří v oblasti rané výuky cizích jazyků působí: na osoby s rozhodovací pravomocí, na ředitele škol, na osoby zajišťující další vzdělávání učitelů, na současné i nastávající učitele, na rodiče a hlavně na samotné studující.

Podrobněji se o některých zmíněných bodech budu zabývat později.

1.4.3. Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu

Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu (MPŠVP) byl vydaný v roce 2005 Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze. V tomto manuálu stojí: „*Hlavní vzdělávací nabídka (v podobě integrovaných bloků) může být dle potřeb doplněna dílčími specificky zaměřenými projekty či programy. Mohou to být např. programy rozvíjející určité dovednosti (logopedický, přípravný, sociálně komunikační, seznamování se základy cizího jazyka, předplavecký výcvik, apod.)*“ (MPŠVP, str. 15). Dále je zde uvedeno, že tyto programy jsou součástí ŠVP a škola je do něho musí uvést a zpracovat. Dle mého je také velice důležitá poznámka o tom, že doplňující program by neměl narušovat hlavní vzdělávací nabídku, ale smysluplně a účelně ji doplňovat.

1.5. Raná výuka angličtiny (jako cizího jazyka) ano, nebo ne?

Je velice dobře známo, že názory odborníků na to, kdy je nejlepší s výukou či seznamováním se s cizím jazykem začít, se liší.

V následujících řádcích popíši několik názorů z jiných řad pedagogů, psychologů a dokumentů zabývajících se výukou angličtiny v předškolním věku.

Najvar (2010) ve své knize uvádí a dopodrobna popisuje několik českých i zahraničních výzkumných procedur zabývajících se otázkou rané výuky angličtiny (jako cizího jazyka). Výsledky jsou kladně přistupující, ale i záporně přistupující.

Stejně tak na smíšené názory a smíšené výsledky testů poukazuje Ježková (2011). Zmiňuje také to, že z výzkumů je patrná důležitost kvality metody, učitele, míra času a úroveň nadání dítěte.

Prokopová (2015) píše, že někteří odborníci uvádějí, že je vhodné se začít seznamovat s

cizím jazykem prakticky od narození, protože podle nejnovějších psycholingvistických výzkumů je malé dítě přímo "naprogramováno" pro osvojování řeči. Uvádí, že z výzkumů také vyplývá, že do přibližně šesti až sedmi let má dítě otevřeno tzv. fonetické síto a učí se přirozeně, spontánně, jako když se učí mateřštinu. Tato schopnost se kolem sedmého roku vytrácí a dítě se začíná učit akademicky, systematicky.

Těthalová (2012) popisuje názor na ranou výuku jazyka lektorky Zuskové, která působí jako vedoucí oddělení pro děti a mládež jedné jazykové školy. Ta poukazuje na to, že spíše než věk je důležitá kvalita a říká, že nezbytný faktor ke kvalitnímu osvojení jazyka je frekvence a intenzita výuky. Zmiňuje, že pro dítě je přínosnější absolvovat výuku, která probíhá méně často, je cíleně vedená v cílovém jazyce, než výuka třikrát týdně vedená česky.

Obdobný názor mají psychologové Mertin a Gillernová (2003). Ti říkají, že pokud jsou děti správně nastartovány k seznamování s cizím jazykem a práce je kvalitní a odborně vedena, vhodný věk pro zahájení výuky cizího jazyka je kolem pátého roku. Zmiňují zde ale doporučený odklad začátku výuky cizího jazyka z logopedických problémů dítěte.

Možnost výuky jazyků již v předškolním věku formou propedeutiky s následným navázáním v 1. ročníku základní školy zmiňuje NPVCJ (2005). Jeden z jeho bodů také je výhledově zařadit propedeutiku výuky cizího jazyka do Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

Opačný názor mají pedagogové Průcha a Koťátková (2013). Ti nepovažují seznamování se s cizím jazykem v předškolním věku za efektivní. Velkou vinu přisuzují médiím a především v tom vidí velký byznys. Neefektivnost výuky cizího jazyka u předškolních dětí podkládají výzkumem, který byl proveden na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně v roce 2007. Výzkum byl tehdy proveden u uchazečů o studium angličtiny na univerzitě a výsledek ukázal, že není žádný velký rozdíl ve znalosti angličtiny mezi uchazeči, kteří se s angličtinou seznamovali již od předškolního věku a s uchazeči, kteří se s angličtinou začali seznamovat až ve 3. ročníku základní školy. Dále poukazují na to, že výuka angličtiny v předškolním věku je neefektivní z toho důvodu, že se děti cizí jazyk vlastně vůbec neučí, pouze si jeho prostřednictvím hrají, maximálně

se naučí nazpaměť odříkat anglické názvy barev, ovoce, zvířat apod. I přes tento názor se domnívám, že předškolním dětem poslech angličtiny a znalost malé slovní zásoby v žádném případě není v budoucnu na škodu.

1.6. Didaktické postupy při seznamování se žáků mateřských škol s angličtinou

Nyní se pojdme podívat, jakým způsobem lze seznamování se s cizím jazykem zahrnout do ŠVP PV.

1.6.1. Zahnutí jazykového vzdělávání do ŠVP PV a TVP PV

Manuál k zapojení jazykového vzdělávání do ŠVP PV (2015) uvádí, že každá mateřská škola může konkrétní formu přílohy týkající se jazykového vzdělávání zpracovat po svém, musí ale zachovat soulad s RVP PV. Jsou zde navrženy dvě obsahové náležitosti, které by měly být zachovány. Pojdme se na ně konkrétně podívat:

- I. Odkaz na přílohu ve vlastním textu ŠVP PV - samotný odkaz může být velice stručný jako např. *"Na základě Národního plánu výuky cizích jazyků a zájmu zákonných zástupců doplňuje naše mateřská škola hlavní vzdělávací nabídku o dílčí specificky zaměřený program seznamování dětí se základy anglického (cizího) jazyka."*
- II. Obsah přílohy zaměřené na jazykové vzdělávání
 - a) Podmínky a organizace jazykového vzdělávání – konkrétně jsou zde uvedeny tyto body:
 - jazykové vzdělávání není realizováno na úkor pobytu dětí venku, na úkor volné hry, či na úkor odpočinku
 - jazykové vzdělávání probíhá standardně v určitou dobu nebo s určitou frekvencí
 - do jazykového vzdělávání se zapojuje celá třída / část třídy / děti z různých tříd
 - při výuce se využívá vhodných materiálů pro děti, které umožňují působení na

více smyslů, prožitkové učení, nepřímé učení, upevnění správné výslovnosti apod.

- b) Vzdělávací obsah jazykového vzdělávání – zde je doporučeno, aby seznamování s cizím jazykem v souladu s RVP PV v daných podtématech integrovalo základní vzdělávací oblasti, které jsou v něm uvedené.

Manuál vyučujícím doporučuje stanovit:

- dílčí cíle, tj. záměry, které bude pedagog u dítěte podporovat
- očekávané výstupy (ty mohou být přirozeně méně náročné než v samotném ŠVP PV)
- charakterizovat vzdělávací obsah, resp. vzdělávací nabídku (stačí velice stručně) (MZJV ŠVP a TVP PV 2015, str. 5, 6,7)

1.6.2. Cíle výuky anglického jazyka v MŠ

Všechny publikace, které se věnují výuce angličtiny v předškolním věku kladou důraz na to, aby výuka nesměřovala pouze k pasivnímu učení, ale aby se během výuky děti rozvíjely po všech různých stránkách.

V Norimberském doporučení stojí: *"Raný začátek osvojování cizího jazyka by se měl na jedné straně soustředit na rozvoj jazykových kompetencí, ale na druhé straně by měl také podporovat všeobecné, mezikulturní a učebně strategické schopnosti."* (NDROCI 2010, str. 24)

Henková (2010, str. 16) ve své metodice konkrétněji popisuje očekávané výstupy; jsou to:

- schopnost porozumět jednoduchým pokynům pedagoga v cizím jazyce,
- osvojení zvukové stránky jazyka, schopnost jednoduchého tvoření vět,
- teoretické, ale především praktické osvojení základní slovní zásoby,
- rozvoj logického myšlení,

- rozvoj individuálních schopností každého dítěte,
- schopnost naslouchat učiteli, samostatně řešit konkrétní úkoly a problémy,
- schopnost rozvíjet vzájemnou interakci v kolektivu

Pojďme se nyní podívat na několik konkrétních příkladů rozvíjejících kompetence, které ve své publikaci Hennová (2010) uvádí a pro srovnání kompetence, které jsou uvedeny v NDROJ .

Hennová (2010, str. 1Ř, 16) kopíruje kompetence z RVP PV:

kompetence k učení

- nácvik slovní zásoby v přirozeném prostředí
- dovednosti z oblasti hrubé i jemné motoriky, zvláště koordinace oko-ruka,...

kompetence komunikativní

- dramatizace her či hraní příběhů
- rozvoj intonace pomocí písniček, říkadel, básniček i dramatizací,...

kompetence k řešení problémů

- činnosti s pracovními listy
- vyjádření smyslu slov pohybem,...

kompetence sociální a personální

- využívání rutinních postupů k posílení sebejistoty a důvěry
- komunikační interakce ve třídě,...

kompetence činnostní a občanská

- práce s různými materiály (výtvarné, rukodělné)
- seznámení s tradičními svátky a oslavami v anglicky mluvících zemích

NDROČJ (2010. str. 25, 26, 27) kompetence charakterizuje a u některých uvádí konkrétní příklady:

všeobecné kompetence, do kterých zahrnuje:

- vlastní kompetence – prostřednictvím osvojování cizího jazyka posiluje dítě pocit svého vlastního já
- sociální kompetence – dítě vnímá ostatní a váží si každého jednotlivce
- afektivní kompetence - v kontaktu s ostatními se dítě učí vyjadřovat pocity a také rozeznávat konflikty
- motorické kompetence - pohyb během procesu učení je základní dětskou potřebou
- kognitivní kompetence – cizí jazyk se stává médiem pro zprostředkování obsahu, cizojazyčný obsah podněcuje k přemýšlení a zapojení paměti
- kreativní kompetence – cizí zvuky a znaky jsou obvykle zábavné a vzbuzují zvědavost
- kompetence pozornosti – nové vlivy rozvíjejí vnímavost

cizojazyčné kompetence

- v mateřské škole a v předškolních zařízeních jsou v popředí receptivní dovednosti – poslech, poslech s porozuměním a porozumění obecně
- mezikulturní kompetence
- rozvíjení aspektu dorozumění prostřednictvím cizího jazyka a také aspektu společenského styku s ostatními

učebně-strategická kompetence

- učit se prostřednictvím všech smyslů, seznamovat děti s různými učebními strategiemi

čtenářská kompetence

- předčítání krátkých cizojazyčných textů

1.7. Metodické postupy při seznamování s angličtinou v MŠ

Na to, že doposud nebyla vypracována jedna ucelená metodika k seznamování angličtiny v mateřských školách upozornila Marxtová (in Mertin a Gillernová 2003). Jako inspiraci doporučuje např. použít zahraniční literaturu, ze které lze čerpat.

Od té doby vzniklo již několik neoficiálních příruček či manuálů českých, podle kterých se dá při seznamování angličtiny v mateřských školách postupovat.

Pojďme si teď představit některé základní metody, které používají různí lektori:

Henková (2010) doporučuje, že v optimálním případě by se měla angličtina začleňovat v průběhu celého dne. Je možné v angličtině udělat rozcvičku, dávat jednoduché organizační pokyny, zahrát si hru během pobytu venku či si zopakovat slovní zásobu při prostojích. Pravidelná výuka by se měla zařazovat několikrát během týdne. Navrhuje k výuce používat maňáska, který na děti mluví anglicky a je součástí každé jejich lekce. Tento způsob má stejný s Wattsem (2015), který má k dispozici maňáska vrány Maggie.

To, že hra je nejdůležitější činnost předškolního dítěte je notoricky známo. Je tedy zapotřebí tento fakt respektovat také při seznamování dětí s cizím jazykem. Na výstižné citace Jana Ámose Komenského „*Hra je radost.*“ a „*Učení při hře je radostné učení.*“ odkazuje ve svém článku Zormanová (2015).

Henková (2010) se v mnohém shoduje s Wattsem (2015). Zde jsou některé z nich:

- Rutinně by mělo probíhat zahájení hodiny. Může to být daný pokyn v angličtině, pozdrav, píseň,... To samé by mělo platit pro ukončení lekce.
- Při seznamování dětí s novými slovíčky je vhodné, aby si vyučující ujasnil, jakým způsobem nácvik provede (rychle – pomalu, nahlas – potichu, trojím opakováním,...). K seznamování nové slovní zásoby je vhodné používat tzv. flashcards (obrázkové karty), či reálné předměty.
- Mluvení je jedna z hlavních dovedností. Po dětech se násilně nechce, aby mluvily samy, vhodnější forma je kolektivní, kdy děti hromadně odpovídají na otázky či společně opakují po učitelce.

- Výuku je vhodné doplnit pestrou škálou pohybových, výtvarných či dramatických aktivit. Watts např. používá pracovní sešit, ve kterém děti mimo jiné plní různé kresebné či logické úkoly.

V cizojazyčných gramatických metodikách je často zmíněna tzv. induktivní a deduktivní metoda (přímá x nepřímá). Jde o způsob, kterým lektori cizího jazyka seznamují své žáky s novým gramatickým jevem. Jde o to, jestli vyučující vysvětluje a překládá do rodného jazyka žákům nově probíranou gramatiku nebo se jim vše pokouší demonstrovat na reálných situacích v cílovém jazyce.

Thornbury (1999) vysvětluje rozdíl mezi těmito pojmy na výstižném příkladu. Uvádí, že pokud někdo přijede poprvé do země, ve které ještě nikdy předtím nebyl a někdo mu předem řekne, že v této zemi se lidé při zdravení drbou na nose, bude jasně vědět, co má dělat. Pokud mu toto pravidlo ale nikdo předem neřekne, sám za nějakou dobu odpozoruje, co je typické při zdravení lidí v této zemi. Thornbury tedy charakterizuje deduktivní metodu, jako práci s jasně danými pravidly a překládáním do rodného jazyka, kdežto induktivní metodu považuje za možnost většího přemýšlení, objevování a poznávání cizího jazyka. Jako efektivnější metodu doporučuje metodu induktivní.

1.8. Učitel

Všichni odborníci a veškerá literatura se shodují na tom, že ten, kdo v mateřských školách angličtinu či jiný cizí jazyk vyučuje, by měl mít především kladný vztah k dětem, měl by být cíleně proškolen (to se týká také rodilých mluvčích) a jeho úroveň angličtiny by měla být středně pokročilé znalosti. Určitě je lepší, když výuka probíhá pouze v angličtině. Z vlastní zkušenosti vím, že pokud se na děti v době určené pro seznamování se s cizím jazykem (angličtinou) používá pouze angličtina, děti se daleko rychleji učí a daleko rychleji jsou schopny reagovat na pro ně cizojazyčné pokyny.

Prokopová (2015) uvádí, že velkou výhodou pro vyučujícího je předcházející pobyt v zemi, kde se daným jazykem mluví, protože pak nemá problém s plynulou komunikací. Vyučující by podle ní měl mít bezchybnou výslovnost a zvládnutou metodiku výuky cizího jazyka u předškolních dětí.

NPVCJ (2005) dokonce jako jeden z bodů uvádí zařazení angličtiny do programu přípravy učitelů mateřských škol v pedagogických školách a na pedagogických fakultách.

„Učitel či lektor musí být především osobnost a musí být schopný si najít správnou cestu a správný přístup k dětem.“ popisuje Watts (2015, str. 14). Tento anglický lektor charakterizuje osobnost učitele jako člověka, který umí být na jednu stranu dětem autorita, ale na druhou stranu umí vést hodiny zábavně tak, aby to děti bavilo a užívaly si to.

1.9. Rodiče

Přístup rodičů k ranému vyučování anglického (cizího) jazyka velice přesně stíní NDROJ (2010). Rodiče zde nazývá nenahraditelným kooperačním partnerem učitele. Je zde poukázáno na kooperaci mateřské školy a rodičů, na to, aby rodiče projevovali zájem o rané osvojování cizího jazyka u svého dítěte prostřednictvím dotazů, rozhovorů, povzbuzení a chválení jeho úspěchů. Toto podněcování by však v žádném případě nemělo mít funkci kontrolní.

Henková (2010) doporučuje pozvat před zahájením výuky rodiče na společné setkání, kde by jim mělo být vysvětleno, jak bude výuka probíhat a co je jejím cílem. Za velice důležité považuje zdůraznit rodičům, aby neočekávali, že jejich dítě se naučí okamžitě mluvit, zprvu se učí především jazyku rozumět.

Pozvat občas rodiče na ukázkovou hodinu i v průběhu lekcí ve svém článku doporučuje Zormanová (2015). Rodiče tak získají přehled o tom, jak hodiny probíhají, co jejich dítě ovládá a co s ním mohou doma procvičovat.

1.10. Výuka cizích jazyků v předškolních zařízeních v Evropě

V následujících řádcích se zmíním o tom, kdy se děti začínají seznamovat s cizím jazykem v některých evropských zemích. Vycházet budu z dokumentu Klíčové údaje o výuce jazyků ve školách v Evropě (2012).

Dokument uvádí, že ve většině evropských zemí se výuka prvního cizího jazyka jako

povinného předmětu zahajuje ve věku 6 až 9 let. Velkou výjimkou je Belgie (v německy mluvícím společenství), kde si všichni žáci začínají osvojovat cizí jazyk ve věku 3 let při zahájení preprimárního vzdělávání, a Španělsko, tam se žáci začínají učit cizí jazyk ve druhém cyklu preprimárního vzdělávání, což je ve většině autonomních společenství již ve věku 3 let. Oproti tomu ve Spojeném království (Anglie, Wales a Severní Irsko), kde se všichni žáci začínají učit cizí jazyk jako povinný předmět ve věku 11 let při zahájení sekundárního vzdělávání. Jedinými evropskými zeměmi, kde osvojování cizího jazyka ve škole není povinné, jsou Irsko a Skotsko. Některé země zavádějí reformy, které mají snížit věk pro zahájení povinného osvojování prvního cizího jazyka.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1. Cíle výzkumného šetření

Cílem mé výzkumné části bude pozorovat a následně popsat tři výukové jednotky seznamování se s angličtinou ve různých (běžných) mateřských školách. Ve všech případech budu porovnávat shodné jevy. Nahlédnu na to, jaké byly důvody k zavedení výuky anglického jazyka, na provozní podmínky, které seznamování s angličtinou danou MŠ (třídu) ovlivňují, jak učitelky mateřských škol k této činnosti přistupují, jaká je jejich znalost angličtiny, v jakém poměru k češtině angličtinu používají, jak často se děti v těchto mateřských školách s angličtinou seznamují. Součástí bude také pozorování dětí – jejich reakce. Neméně důležitou součástí bude zaměření se na výukové metody.

2.2. Výzkumné otázky

Jaké byly důvody, které vedly k zavedení výuky anglického jazyka ve vaší MŠ?

Jaké jsou organizační podmínky školy / třídy?

Jaká je kvalifikace a praxe vyučujícího?

Jaké metody jsou při seznamování s angličtinou používány?

Koresponduje seznamování s angličtinou s RVP PV?

2.3. Metodika

2.3.1. Kvalitativní výzkum

Pro praktickou část jsme zvolili kvalitativní výzkum, jelikož nejlépe koresponduje s výzkumnými otázkami. Švaříček a Šedřová (2007) popisují, že podstatou kvalitativního výzkumu je do hloubky prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství informací. Také uvádí, že se předem nestanovují žádné hypotézy a výzkumný projekt není závislý na teorii, kterou již předtím někdo vybudoval. Dále popisují, že logika kvalitativního výzkumu je induktivní, teprve po nasbírání dostatečného množství dat začíná výzkumník pátrat po pravidelnostech, které se v těchto datech vyskytují.

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému.“ popisuje Hendl (2008, str. 48). Dále Hendl (2008) uvádí, že na začátku typického kvalitativního výzkumu si výzkumník po zvolení tématu určuje základní výzkumné otázky. Ty Švaříček a Šedřová (2007) hodnotí jako jádro každého výzkumného procesu a dávají jim dvě hlavní funkce: pomoc zaostřit výzkum tak, aby poskytl výsledky v souladu se stanovenými cíli a ukazatelé cest, jakým výzkum vést.

Práci kvalitativního výzkumníka přirovnává Hendl (2008, str. 48) k práci detektiva. Konkrétně říká: *„Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry.“*

Metody kvalitativního výzkumu se podle Hendla (2008) mohou kombinovat. Pro získání podkladů pro můj výzkum jsem zvolila metodu pozorování a neformálního rozhovoru.

2.3.2. Výzkumné cíle

Hlavním cílem mé výzkumné části bude zjistit, jakým způsobem a za jakých podmínek se děti v běžných mateřských školách seznamují s angličtinou. Na základě rozhovoru s paní učitelkami zjistím, co jejich mateřskou školu vedlo k tomu, že začaly angličtinu vyučovat. Budu pozorovat výuku angličtiny ve třech běžných mateřských školách a

sledovat, jaké metody paní učitelky používají, jak na ně děti reagují a jaká je celková atmosféra.

Půjde o kvalitativní výzkum formou rozhovoru a pozorování.

2.3.3. Rozhovor, pozorování

Respondenty mých rozhovorů budou paní učitelky, které v daných mateřských školách seznamují děti s angličtinou. Rozhovor bude směřován k získání dat ohledně provozních podmínek, důvodů, které vedly k tomu, aby se v jejich mateřské škole začaly děti s angličtinou seznamovat a personálního zabezpečení. Neméně důležitou součástí budou otázky směřované k cíli a obsahu jejich připravené výukové jednotky.

Pozorování výukových jednotek bude provedeno ve stejných mateřských školách za mé osobní přítomnosti. Půjde o pozorování krátkodobé. Během pozorování se zaměřím na to, jestli paní učitelky na děti mluví pouze anglicky nebo výuku prokládají češtinou, na to, jak děti budou reagovat na anglické pokyny (jestli jim rozumí), jestli budou schopné samy v angličtině něco říci, jaké výukové metody budou použity. V neposlední řadě se budu soustředit na to, do jakých vzdělávacích oblastí předškolní výchovy bude seznamování s angličtinou propojeno.

Po celou dobu budu vystupovat jako nezávislý pozorovatel a do žádné výukové jednotky nebudu jakýmkoliv způsobem zasahovat.

2.3.4. Výzkumný soubor

Mateřské školy, které jsem si vybrala se nachází v blízkosti mého bydliště v kraji Vysočina. Výzkum bude prováděn ve třech běžných mateřských školách a ve skupinách dětí přibližně stejného věku. Soubor se tedy bude skládat ze třech podobných zařízení.

Přehled navštívených mateřských škol:

	MŠ Krahulčí	MŠ Třešť	MŠ Mrákotín
Počet dětí ve skupině	11	8	14
Věk dětí	5,6	5,6,7	5,6
Přesný čas výukové jednotky	9:05 – 9:20	11:45 – 12:25	12:15 – 12:50
Celková délka setkání včetně rozhovoru s vyučující	50 min	1 hod	1 hod 10 min
Datum návštěvy	8. 12. 2015	13. 1. 2016	1.3.2016
Věk vyučující	34	50	29
Kvalifikace vyučující	bakalářský titul (učitelství pro MŠ)	magisterský titul (učitelství pro MŠ, speciální pedagogika)	magisterský titul (učitelství pro 1. stupeň)
Praxe vyučující	4 roky	30 let	4 roky

2.3.5. Výsledky

Ve všech případech nejprve popíši obecné informace o dané mateřské škole, druhá část bude obsahovat podrobný popis samotné výukové jednotky a poslední část bude věnována odpovědím na mé výzkumné otázky a budou doplněny osobní postřehy.

Paní učitelky předem věděly, že je navštívím. Ani jedna nesouhlasila s možností pořízení videozáznamu. Během rozhovoru a pozorování jsem si dělala podrobné poznámky. Ve všech případech jsem byla dětem předem paní učitelkou představena s tím, že jsem se přišla podívat, jak se děti seznamují s angličtinou.

2.3.5.1 Mateřská škola Krahulčí, třída U Kytíček

První výuková jednotka, kterou jsem navštívila, byla v Mateřské škole v Krahulčí ve třídě U Kytíček. Jedná se o malou dvoutřídní mateřskou školu. Ve třídě, ve které se děti seznamují s angličtinou je zapsáno 23 dětí. V den mé návštěvy bylo ve třídě přítomno 11 dětí. Třídu U kytíček navštěvují pěti a šestileté děti.

Organizační údaje:

Den: 8. 12. 2015

Čas: 9:05 – 9:20

Počet dětí: 11 (6 dívek, 5 chlapců)

Věk dětí: 5 a 6 let

Téma hodiny: opakování: uvítací píseň, počasí, opakování písničky a slovní zásoby barev

Pomůcky: plyšová víla Fairy, vybavení třídy, obrázkové kartičky

Cíl hodiny:

1. dle cílového jazyka: zopakování si uvítací písničky, upevnění si slovní zásoby sloves pomocí písniček a hravých aktivit, přirozená reakce na anglický pokyn
2. dle RVP: osvojování si klíčových kompetencí, rozvoj pohybových schopností, sluchového vnímání, orientace v prostoru, řečových a komunikativních dovedností, vytváření základů pro práci s informacemi, rozvoj kooperativních dovedností, vytváření si povědomí o existenci anglicky mluvících národů, rozvíjení schopnosti porozumět cizímu jazyku

Podrobný popis výukové jednotky:

Děti si po ranní svačině prohlížely knížky, paní učitelka je anglicky svolala: „*Put your books away please and come and make a circle.*“ (Uklidte si prosím knihy a pojdte udělat kolečko.) Všechny děti pohotově zareagovaly. Bylo jim jasné, že angličtina začíná. Jakmile bylo kolečko uprostřed třídy uděláno, paní učitelka s dětmi začala zpívat uvítací písničku *Good morning, good morning* doplněnou pohyby dle textu slov. Pro lepší představu píseň uvedu:

Good morning, good morning, good morning boys and girls (děti na sebe mávají)

I can clap my hands (děti tleskají)

I can stamp my feet (děti dupou)

I can turn around (děti se točí)

Good morning boys and girls (děti na sebe mávají).

Po uvítací písničce si paní učitelka vzala plyšovou vílu Fairy, která je jejich anglickým pomocníkem a která rozumí pouze anglicky. Po kroužku se paní učitelka všech dětí pomocí Fairy zeptala: „*Are you happy or sad today?*“ (Jste dnes veselí nebo smutní? Všechny děti byly schopné celou větou paní učitelce odpovědět: „*I am happy*“ (Jsem šťastný.) nebo „*I am sad.*“ (Jsem smutný.) Kdo byl smutný, toho Fairy pohladila a hned se cítil lépe.

Další byla na řadě písnička *If you are happy ...*(Pokud jsi šťastný...), kdy děti pohybově reagovaly na to, co paní učitelka zazpívala. Díky této písničce si zopakovaly slovní zásobu:

shake your hands (zatřepej rukama)

wave your arms (zamávej pažemi)

jump (skákej)

say hello (řekni ahoj)

sit down (posad' se)

Nyní děti seděly v kolečku, paní učitelka poprosila jednu dívku: „*Nikitko, go and have a look out of the window and tell us what the weather is like today.*“ (Nikitko, dojdi se prosím tě podívat z okna a řekni nám, jaké je dnes počasí). Mezitím vyskládala paní učitelka doprostřed kruhu obrázkové karty s počasím. Nikitka přišla a 2 karty ukazující dnešní počasí vybrala. Podala je paní učitelce, která je zvedla nad hlavu a řekla: „*It is cloudy*“ (Je zamračeno). Děti to po ní automaticky 3x zopakovaly. Poprvé hodně nahlas, podruhé hodně potichu a potřetí opět hodně nahlas. To samé udělaly s druhým obrázkem, který ukazoval, že je venku zima. Ještě si k tomu přidaly gesto, jako že jim je všem velká zima. Potom si všichni zazpívali písničku *What is the weather today?* (Jaké je dnes počasí?) A zároveň měli ke zpěvu přidány pohyby.

Další aktivita byla zaměřená na opakování barev. Paní učitelka ukázala obrázkovou kartu se žlutou barvou a dětí se zeptala: „*What colour is it?*“ (Jaká je to barva?) Děti odpověděly „*It is yellow.*“ Opět pouze v angličtině paní učitelka dětem řekla, že si zakryje oči, napočítá do deseti a každý si za tu dobu najde ve třídě něco žlutého, co donese doprostřed jejich kolečka. Děti ji všichni pochopily a úkol splnily. To samé ještě

dostaly za úkol s barvou zelenou a modrou. Poslední úkol zaměřený na barvy byl všechny věci odnést na své místo. Děti pohotově pochopily, co po nich paní učitelka chce.

Poslední aktivita byla směřovaná na zopakování další slovní zásoby. Paní učitelka dětem ukázala obrázkovou kartu, na které byl tentokrát nakreslený žlutý dům. Děti se zeptala: „*What is it?*“ (Co je to?). Všechny děti společně odpověděly: „*It is a house.*“ (To je dům.) Načež si tuto větu všichni dohromady ještě 3x zopakovali s tím, že opět používali hlasového rozdílu. Další úkol pro děti byl ve třídě najít nějaký domeček a ukázat na něj. Děti úkol bez problému splnily. Dále se jich paní učitelka zeptala: „*What colour is the house?*“ (Jakou barvu má ten dům?), všichni zakřičeli: „*It is yellow!*“ (Je žlutý.) Paní učitelka ještě spojila výrazy dohromady a řekla: „*It is a yellow house.*“ (To je žlutý dům.) Všichni to opět 3x s hlasovým rozdílem zopakovali. Tuto činnost ještě udělali se zelenými dveřmi a modrým oknem.

Paní učitelka na závěr děti pochválila a zamávala s Fairy na rozloučenou jejich angličtině: „*Good bye everybody*“ (Na shledanou všichni.) a děti jí odpověděly: „*Good bye Fairy.*“ (Na shledanou Fairy.)

Reflexe na popsanou výukovou jednotku:

V každé reflexi budu hledat otázky na mé výzkumné otázky

Jaké byly důvody, které vedly k zavedení výuky anglického jazyka ve vaší MŠ?

Před dvěma lety do této mateřské školy nastoupila paní učitelka, která měla předcházející pracovní zkušenosti v mateřské škole na Novém Zélandu. S paní ředitelkou se domluvily, že by byla škoda těchto znalostí nevyužít. S možností seznámily všechny rodiče na třídní schůzce, kteří tuto příležitost pro jejich děti samozřejmě odsouhlasili. Seznamování se s angličtinou je v této mateřské škole prezentováno jako jejich nadstandardní možnost pro děti a nejsou za to rodičům účtované žádné poplatky.

Jaké jsou organizační podmínky školy /třídy?

V Mateřské škole v Krahulčí se s angličtinou seznamují všechny děti ze staršího oddělení. Nikdo není na tuto aktivitu separován a ani nejsou od rodičů vybírány žádné poplatky. To, že se zde děti seznamují s angličtinou žádným způsobem nenarušuje chod školky ani třídy. Děti nejsou vytrhávány z dění, všichni se výuky účastní. Díky tomu ani není potřeba zajistit dalšího pedagoga ve třídě. Seznamování s angličtinou se v této mateřské škole nekoná na úkor volné hry, pobytu venku či odpoledního odpočinku a probíhá vždy ve stejnou dobu a se stejnou časovou frekvencí. Výuková jednotka trvá vždy cca 15 minut. Seznamování s angličtinou má Mateřská škola v Krahulčí zahrnuto ve svém ŠVP. Výuka probíhá každý den v sudé týdny, kdy má paní učitelka, která se tomu věnuje, ranní směnu. Děti jsou navyklé, že chvilka pro angličtinu je po dopolední svačině. Paní učitelka na děti angličtinou mluví mimo tuto stanovenou dobu také během dne. Používá ji k vyjádření různých pokynů, na které děti automaticky reagují.

Jaká je kvalifikace a praxe vyučujícího?

Paní učitelka, která se angličtině v této mateřské škole věnuje, má bakalářské vzdělání. Nemá žádný certifikát o jazykové znalosti. Má za sebou několikaletý pobyt v anglicky mluvících zemích, kde dokonce cca dva roky pracovala v předškolním zařízení. Její angličtina zní velice přirozeně a nedělá jí problémy na děti v době určené angličtině mluvit pouze anglicky. Z tohoto pozorování dětí a paní učitelky bylo vidět, že děti jsou zvyklé angličtinu poslouchat a automaticky reagovat na anglické pokyny.

Jaké metody jsou při seznamování s angličtinou používány?

Metody, které paní učitelka používala, korespondovaly s doporučenými metodami popsány v teoretické části této práce. Paní učitelka si obsah a náplň vymýšlí sama, nenásleduje žádnou konkrétní metodickou příručku ani žádnou učebnici. Během výuky se střídaly klidové a pohybové aktivity. Vše bylo děláno nenásilnou, zábavnou formou hry a díky tomu vše probíhalo přirozeně a spontánně. Paní učitelka od doby, kdy řekla svou první větu v angličtině nepromluvila na děti vůbec česky až do té doby, než se s nimi rozloučil jejich anglický panáček Fairy, který je doprovází pokaždé, když mají ve třídě vymezený čas na angličtinu. Po celou dobu výukové jednotky byla používána induktivní metoda bez překládání do českého jazyka. Pokud děti promluvily česky, paní

učitelka zareagovala pouze v angličtině. Jakékoliv organizační pokyny děti dostávaly také pouze v angličtině. Paní učitelka k tomu používala dostatečnou mimiku, takže všichni pochopili, co po nich bylo žádáno. Děti byly schopné na několik jednoduchých otázek paní učitelce anglicky odpovědět v celých větách. Dětem byl vždy poskytnut čas na vstřebání jazykových impulzů, aniž by byly nucené k mluvení nebo nepřiměřeně opravované při jejich mluvních pokusech. Když paní učitelka viděla, že děti úkol nespĺnily, vše zopakovala a doplnila ukázkou obrázku, který jim napověděl. Velice efektivní bylo používání hlasových rozdílů při opakování slovní zásoby či celých vět a frází a také zautomatizování si celých vět a ne pouze jednotlivých slov. Paní učitelka nepoužila žádnou nahrávku, která by dětem umožnila poslech rodilého mluvčího.

Koresponduje seznamování s angličtinou s RVP PV?

Vše se obsahově, jazykově a také metodicky orientovalo na potřeby dětského světa a komunikace. Vzdělávací cíle aktivit nebyly směřované pouze k učení se cizímu jazyku, zasahovaly také do všech pěti vzdělávacích oblastí předškolního vzdělávání. Pro bližší představu to např. byly: **dítě a jeho tělo** – děti si během výukové jednotky rozvíjely hrubou motoriku a osvojovaly si dovednosti přiměřené jejich věku, **dítě a psychika** – děti dostaly prostor k samostatnému projevu, vytvářely si pozitivní vztah k učení, **dítě a ten druhý** – děti si posilovaly prosociální chování ve vztahu k druhým, rozvíjely mezi sebou kooperativní dovednosti, **dítě a společnost a dítě a svět** – děti prostřednictvím výuky angličtiny získávaly povědomí o jiné kultuře a učily se porozumět cizímu jazyku.

Témata, kterými se v této třídě v angličtině zabývají nekorrespondují s integrovanými bloky třídního vzdělávacího programu. Paní učitelka je volí podle jazykové náročnosti.

Vlastní hodnocení a postřehy

Z návštěvy v této mateřské škole jsem měla velice dobrý pocit. Líbilo se mi, jakým stylem se zde děti s angličtinou seznamují. Angličtina a mimika paní učitelky byly velice přirozené a děti na ně dobře reagovaly. Líbilo se mi, že nebylo zapotřebí používat češtinu a tím paní učitelka dávala dětem možnost naslouchat melodii cizí řeči. Děti vždy pochopily i podle její dikce a dramatického ztvárnění otázky, co mají udělat nebo

odpovědět. Vše probíhalo formou hry v kruhu, který přirozeně spojuje děti a přispívá k přátelské atmosféře. Efektivní byla plyšová víla, na kterou byly děti zvyklé a věděly, že je čas na angličtinu a také zařazení výrazového prostředku zesilování a zeslabování hlasu k lepšímu zapamatování slovní zásoby. Za velice kladné považuji to, že se děti aktivně učily používat celé věty a fráze a neučily se pouze jednotlivá slovíčka. Velké plus bych přičetla tomu, že se v této třídě s angličtinou seznamují všechny děti. Nikdo nikoho nevyrušoval, nebyl narušen chod třídy a nikdo nemusel nikam přecházet. Výuková jednotka trvala cca 15 minut, což je pro předškolní děti dobře zvolená časová délka.

2.3.5.2 Mateřská škola Třešť, třída U Kytíček

Druhou výukovou jednotku seznamování se s angličtinou jsem navštívila v MŠ Třešť. Jedná se o osmitřídní mateřskou školu. S angličtinou se zde seznamují děti ve třídě U Kytíček, která je jejím odloučeným pracovištěm. Třída se nachází v tamní základní škole. Ve třídě je zapsáno 28 dětí, v den mé návštěvy bylo přítomno 20 dětí. Třída U kytíček je heterogenní třída, do které chodí děti od tří do sedmi let.

Organizační údaje:

Den: 13. 1. 2016

Čas: 11:45 – 12:25

Počet dětí: 8 (4 dívky, 4 chlapci)

Věk dětí: 5 až 7 let

Téma hodiny: opakování písniček, počítání, pohybových sloves, slovní zásoby: *slow x quick* (pomalý x rychlý), *big x small*, části těla

Pomůcky: počítač, modelovací nářadí + plastelína

Cíl hodiny:

1. dle cílového jazyka: zopakování si a upevňování již známých anglických pojmů
2. dle RVP: posilování prosociálního chování k ostatním dětem, rozvoj hrubé i jemné motoriky, učení se částí lidského těla, orientovat se v prostoru třídy, seznamování se s cizím jazykem prostřednictvím hry, rozvoj kreativity a představivosti

Podrobný popis výukové jednotky:

Děti, kterých se angličtina týkala, si automaticky po obědě sedly ve třídě na koberec a čekaly na paní učitelku. Ta, když k nim přišla, je anglicky pozdravila: „*Hello children*“ (Ahoj děti.) a všichni si společně zazpívali anglickou uvítací píseň *Hello Everyone Tralalalala*. Hned poté (asi aby se mi představily) se paní učitelka každého anglicky zeptala na jeho jméno: „*What is your name?*“ Děti odpovídaly pouze jejich jmény: „Eliška, Kubík,...“

Hned nato paní učitelka dětem řekla: „*Let's count.*“ (Pojďme počítat.) a také jim vzápětí řekla česky, co po nich chce. Všichni společně anglicky napočítali do deseti a ukazovali si při tom prsty. Paní učitelka se opět každého zvlášť zeptala, jak je starý: „*How old are you?*“ Otázku řekla nejdříve anglicky a poté česky. Děti jí odpověděly svůj věk jedním slovem.

Další aktivita byla doprovázena hudebním doprovodem puštěným z počítače. Jednalo se o píseň *Let's dance*, kdy děti píseň poslouchaly a společně ukazovaly, co se v písničce zpívá. Konkrétně to byly tyto akce: *let's dance* (pojďme tancovat), *let's hop* (pojďme skákat), *let's run* (pojďme běhat). Děti tuto píseň znaly a pohybem ji následovaly. Po skončení písničky se jich paní učitelka nejprve anglicky a potom hned česky zeptala, jestli si chtějí písničku poslechnout ještě jednou. Některé děti zareagovaly anglicky a zvolaly: „*Yes*“, některé zareagovaly česky a zvolaly: „*Ano*“. Písničku tedy paní učitelka pustila ještě jednou.

Po skončení písničky začala paní učitelka dětem říkat různé úkoly v angličtině, které vždy vzápětí dětem řekla česky. Bylo to například: *sit down* (posadte se), *stand up* (stoupněte), *turn around* (otočte se), *jump* (zaskákejte),... děti následně akci provedly. Poslední úkol byl *look at me* (podívejte se na mě) a paní učitelka dětem začala ukazovat, jak nějaké malé zvířátko jí pomalu chodí po ruce a ptala se jich: „*Who goes slowly?*“ (Kdo chodí pomalu?) Některé děti spontánně odpověděly česky: „had“ a některé vykřikly anglický výraz „*snake*“, potom po nich paní učitelka opět v angličtině, potom v češtině chtěla, aby udělaly hada. Stejný postup následoval se zvířátkem, které chodí rychle – s myší. K ukončení této aktivity pustila paní učitelka dětem písničku

Slowly, slowly, very slowly a děti pohybem píseň doprovázely.

Na řadě bylo opakování barev. „*Please, bring me something what is yellow*“ (Doneste mi prosím něco, co je žlutého.), řekla paní učitelka dětem anglicky, potom hned česky. Děti tak udělaly, zopakovaly to ještě s černou, růžovou a zelenou. Po uklízení pobídla (anglicky a potom česky) paní učitelka děti, aby udělaly kolečko. „*Now, let's make a small circle and then a big circle.*“ (Teď pojďme udělat malé kolečko a potom velké kolečko.) Děti zmenšovaly a zvětšovaly kruh podle toho, co paní učitelka říkala. Poprvé použila oba jazyky a na opakování už pouze angličtinu. Kruh skončil velký.

V kruhu teď začala paní učitelka dětem dávat úkoly, kterými si opět procvičovaly slovní zásobu a doprovázely řečená slovesa pohybem. „*Hands up*“ (ruce nahoru), „*hands down*“ (ruce dolů), „*clap your hands*“ (zatleskejte) – děti zvedaly a dávaly dolů ruce podle pokynů. Toto paní učitelka česky vysvětlovat nemusela. Všichni to pochopili díky doprovázeným pohybům.

„*Ok, now sit down and take a balloon.*“ (Posad'te se a vezm'te si balónek.) Řekla paní učitelka a vzápětí dětem význam věty řekla česky. Děti aktivitu očividně znaly, protože si nikdo pro balónek nešel, ale představovaly si, že balónek drží v ruce. „*Ok and now blow.*“ (Teď začněte foukat.) Děti začaly nafukovat svůj imaginární balónek, paní učitelka jim při tom říkala: „*Blow, blow, blow, bank!*“ (Foukejte, foukejte, foukejte, prásk!). Dětem jako balónek praskl. Tuto akci s nafukováním balónku zopakovaly 3x, děti se postupně přidávaly a také říkaly s paní učitelkou: „*Blow, blow, blow, bank!*“

„*Ok, let's stand up*“ (Postavme se). Děti tento výraz znají, paní učitelka jim ho tentokrát nemusela říkat česky. Dále se děti začala ptát: „*Where is your tummy? Where is your head? Where is your mouth? Where are your ears? Where are your legs?*“ (Kde máte břicho, hlavu, pusu, uši, nohy?) S touto slovní zásobou si byly děti také jisté, na paní učitelku reagovaly, aniž by jim musela říkat české výrazy.

„*Now, listen to a song.*“ (Teď poslouchajte písničku.) Opět byl anglický výraz hned přeložen do češtiny. Paní učitelka dětem pustila písničku, při které si děti zopakovaly některé části těla a opět ji doprovázely pohybem. Paní učitelka jim pohyby podle

písničky předváděla a děti je po ní opakovaly. V písničce se zpívalo: „*Touch your ears, touch your nose early in the morning, comb your hair and wash your face early in the morning, open your mouth and close your eyes early in the morning.*“ (Sáhni si na uši a sáhni si na nos brzy ráno, učeš si vlasy a umyj si obličej brzy ráno, otevři pusku a zavři oči brzy ráno.)

Poslední aktivita byla propojena s výtvarnou činností. „*Let's make our body from play doh.*“ (Pojďme si teď z plastelíny vymodelovat naše tělo.) Řekla paní učitelka dětem anglicko-česky. Nyní pouze česky dostaly děti instrukce, aby si donesly plastelínu a modelovací podložky a nástroje. Teď začala paní učitelka dětem anglicky dávat pokyny, co mají dělat. Sama své pokyny také následovala, proto používala pouze angličtinu a děti ji následovaly: „*Take a knife and little bit of the doh, press, roll, make a circle from a roll,...*“ (Vezměte si nůž, trochu plastelíny, mačkejte, rolujte a z válečku udělejte kolečko,...) Po chvíli paní učitelka přešla pouze na češtinu. S dětmi si začala povídat o tom, co modelují a i mezi dětmi se komunikovalo pouze česky. Děti si postavy z plastelíny vystavily do šatny.

Reflexe na popsanou výukovou jednotku:

Jaké byly důvody, které vedly k zavedení výuky anglického jazyka ve vaší MŠ?

V mateřské škole se děti seznamují s angličtinou na základě přání jejich rodičů. Před několika lety byla právě ze strany několika rodičů poptávka. Děti, jejichž rodiče si přejí, aby se s angličtinou seznamovaly, jsou umístěny do třídy U Kytíček. Tato aktivita je ve školce brána jako kroužek, za který platí rodiče 500 Kč na školní rok. Ve třídě je zapsáno celkem 28 dětí a tento školní rok je 10 z nich do angličtiny přihlášených.

Jaké jsou organizační podmínky školy /třídy?

V této třídě se s angličtinou seznamuje pouze 10 dětí. Jde o děti, jejichž rodiče zaplatily poplatek 500,- Kč na školní rok. Jsou to převážně předškolní děti, tedy děti ve věku 5-7 let. Všechny děti se s angličtinou seznamují od začátku tohoto školního roku. V této době jsou ve třídě přítomny dvě paní učitelky. Jedna (vždy ta stejná) s dětmi procvičuje angličtinu a druhá je přítomna u ostatních dětí. Seznamování s angličtinou v této třídě

probíhá (dovolí-li to situace) každý den po obědě, kdy si paní učitelka svolá svou anglickou skupinku do třídní herny a ostatní děti se v této době chystají v ložnici na odpolední odpočinek. Děti, které se věnují angličtině, se jdou převlékat a chystat k odpočívání až po skončení výuky. Vždy se jedná o cca 15 – 20ti minutovou záležitost. Seznamování se s angličtinou má MŠ Třešť zahrnutou v příloze ve svém ŠVP.

Jaká je kvalifikace a praxe vyučujícího?

Paní učitelka, která se angličtině v této třídě věnuje, je vysokoškolsky kvalifikovaná učitelka mateřské školy, z angličtiny má maturitu, 1 rok se jí v rámci její kvalifikace učila na vysoké škole a ve svém volném čase se věnuje samostudiu. Seznamováním angličtiny dětí v mateřské škole se věnuje pátým rokem. Nepoužívá žádnou konkrétní metodickou příručku ani konkrétní učebnici. Za svou praxi si nasbírala spoustu materiálu, který dětem představuje podle toho, co se hodí a co děti zajímá a baví.

Jaké metody jsou při seznamování s angličtinou používány?

Některé metody, které tato paní učitelka používala, korespondovaly s doporučenými metodami popsány v teoretické části, některé ne. Ukázková výuková jednotka byla velice rozmanitá, plná her a pohybů. Paní učitelka střídala angličtinu s češtinou. Ve většině případů to, co řekla anglicky, vzápětí dětem přeložila do češtiny. Výuka probíhala na pomezí deduktivní a induktivní metody. Sama mi to okomentovala s tím, že děti tak lépe chápou, co po nich chce. K seznamování se s angličtinou v této třídě nepoužívají žádného plyšového panáčka, který by dětem signalizoval, že je čas na angličtinu. Ani v tomto případě se paní učitelka striktně nedržela žádné učebnice. Obsah a náplň přizpůsobila předškolním dětem. K dispozici měla nahrávky několika anglických písniček. Děti tak dostaly možnost dobře napodobovat výslovnost pomocí autentického poslechového materiálu. Písničky děti pohybově doprovázely.

Koresponduje seznamování s angličtinou s RVP PV?

Vše se obsahově, jazykově a také metodicky orientovalo na potřeby dětského světa a komunikace. Vzdělávací cíle aktivit v tomto případě také nebyly směřované pouze k učení se cizímu jazyku, opět zasahovaly do všech pěti vzdělávacích oblastí předškolního

vzdělávání. Pojdme si některé z nich opět konkretizovat: **dítě a jeho tělo** – děti si rozvíjely za pomoci modelování jemnou motoriku, **dítě a psychika** – rozvíjelo se jejich estetické vnímání, cítění a prožívání, **dítě a ten druhý** – děti si vytvářely prosociální postoje vůči svým kamarádům, **dítě a společnost a dítě a svět** – podobně jako v prvním případě si děti prostřednictvím výuky angličtiny získávaly povědomí o jiné kultuře a učily se porozumět cizímu jazyku.

Stejně tak jako v první mateřské škole nekorespondovaly témata angličtiny s třídním vzdělávacím programem. Jazykovou náročnost v tomto případě paní učitelka také přizpůsobuje dětem.

Vlastní hodnocení a postřehy

Ve druhé školce trvala výuková jednotka angličtiny 35 minut. I přes to, že to na předškolní děti byla docela dlouhá doba, všichni se dokázali soustředit, což považuji za velký úspěch. Paní učitelka velice efektivně střídala klidové a pohybové aktivity. Děti byly neustále ve střehu a vše probíhalo přirozeně a spontánně. Z této ukázkové hodiny bylo vidět, že děti nejsou zvyklé odpovídat celými větami a že pouze pasivně naposlouchávají slovní zásobu paní učitelky. Reakce dětí na otázky v angličtině byly vždy pouze jednoslovné. Škoda byla, že paní učitelka po sobě vše překládala češtinou. Neustálý překlad angličtiny do češtiny nebyl nutný a často se zdál na obtíž komunikace. To, že si děti šly na závěr vymodelovat z plastelíny maminku či tatínka, bylo velice vhodné. Děti si tak po tom, co se musely soustředit, krásně odpočinuly u manuální kreativní činnosti. Výborné bylo i umístění těchto plastelínových figurek v šatně, kde si rodiče mohou výtvořiny prohlédnout a s dětmi si o nich popovídat. Za negativní považuji to, že se zde děti separují a možnost seznamovat se s angličtinou mají pouze ty, kterým to rodiče zaplatí. Bylo zřejmé, že děti, které se v době výuky převlékaly do pyžama, byly zvědavé, co se vedle děje a neustále kolem anglické skupiny dětí pobíhaly.

2.3.5.3 Mateřská škola Mrákotín

Poslední mateřskou školu, ve které se děti seznamují s angličtinou jsem navštívila Mrákotíně. Jedná se o dvoutřídní vesnickou mateřskou školu, která spadá pod místní

malotřídní základní školu. S angličtinou se zde seznamuje 14 dětí ze staršího oddělení, ve kterém je zapsáno celkem 24 dětí. V den mé návštěvy bylo přítomno 12 dětí.

Organizační údaje:

Den: 1. 3. 2016

Čas: 12:15 – 12:50

Počet dětí: 14 (5 dívek, 9 chlapců)

Věk dětí: 5 a 6 let

Téma hodiny: opakování, domácí zvířata

Pomůcky: obrázky zvířat, talíř s kukuřicí, pastelky, nůžky

Cíl hodiny:

1. dle cílového jazyka: opakování, procvičování domácích zvířat
2. dle RVP: vytváření si povědomí o cizím (anglickém jazyce), rozvoj hrubé motoriky, rozvoj grafomotoriky, rozvoj hudebního cítění, upevnění si znalostí o domácích zvířatech, podporování společné práce dětí

Podrobný popis výukové jednotky:

Všechny děti, které se účastnily této výukové jednotky, přivedla do vyhrazené třídy jejich paní učitelka z mateřské školy. Ve třídě už na ně čekala jiná paní učitelka, která je s angličtinou seznamuje. Hned je pozdravila anglicky: „*Good morning children.*“ Děti jí automaticky také v angličtině na pozdrav odpověděly. Poté paní učitelka začala zpívat anglicky písničku, která děti svolala do kruhu. (*Make a circle round, round, round, round, make a circle now, stand up.*) Děti se na tuto píseň seskupily do kruhu a všichni začali společně zpívat uvítací píseň *I can say hello, You can say hello, I can say hello to you, You can say hello to me.* Píseň zopakovali 2x s tím, že poprvé na konci řekla paní učitelka: „*Let's jump!*“ (Skákejme!) Děti skákaly a společně anglicky napočítaly do deseti, podruhé řekla paní učitelka : „*Let's walk!*“ (Pojďme chodit!) Děti dělaly velké kroky a opět počítaly anglicky do deseti.

„*Ok, now sit down.*“ (Posaďte se.) Řekla paní učitelka a všichni pochopili, že si mají sednou. „*Where is our hippo?*“ (Kde je náš hroch?) Zeptala se paní učitelka dětí. Děti

začaly křičet „hippo, hippo“ a ukazovaly směrem k plyšovému hrochovi, který je doprovází při hodinách angličtiny. Paní učitelka mluvila hlasem hrocha a jednoho po druhém se anglicky zeptala na jejich jména. Všechny děti odpověděly celou větou, např.: „I am Jolanka.“ Hroch dívce odpověděl: „*Nice to meet you Jolanka.*“ (Těší mě, Jolanko.) a Jolanka pohotově odpověděla : „*Nice to meet you hippo.*“ (Těší mě, hrochu.)

Další aktivita byla zaměřena na opakování barev. Paní učitelka děti namotivovala: „*Look, there is a stork!*“ (Podívejte, tam je čáp!) Všichni včetně paní učitelky začali po celé třídě chodit jako čápi a přitom říkali: „*Mistr stork lost his cap and the cap was... blue.*“ (Pan čáp ztratil čepičku a ta měla barvičku... modrou.) Děti hrály tuto známou hru, při které jim paní učitelka anglicky zadávala jak základní barvy, tak barvy vedlejší. Děti všechny barvy znaly.

Po této hře paní učitelka použila známou píseň *Make a circle round and round* a děti utvořily kruh. Společně si zazpívaly píseň *Open and shut*, kterou doprovázely pohyby rukou.

Potom paní učitelka začala dělat čarovné pohyby jejími pažemi a přitom říkala: „*Rickety, tikckety, look at me, how many fingers can you see?*“ (Čáry, máry, podívej se na mě, kolik vidíš prstů?) a ukázala dětem několik prstů. Děti anglicky vykřikly, kolik paní učitelka ukazovala prstů. Toto několikrát zopakovali, pokaždé s jiným počtem prstů. Děti si pomáhaly počítáním svých vlastních prstů.

Další aktivita byla pohybová aktivita. Paní učitelka řekla dětem: „*Let's play I am a robot game.*“ (Jdeme si zahrát na roboty.) Děti se bez vyzvání zvedly a začaly společně s paní učitelkou říkat: „*I am a robot, look at me.*“ (Já jsem robot, podívej se na mě.) Všichni se podívali na paní učitelku, která jim anglicky říkala různé činnosti, které děti dělaly. Bylo to např. *Let's run, read a book, ride a horse, swim, jump, make a circle and sit down.*“ (Běhejte, čtěte knihu, jezděte na koňi, plavte, skákejte, udělejte kruh a posaďte se.) Paní učitelka vždy nechala chvíli na to, aby děti činnost vykonávaly s tím, že jim několikrát dané sloveso v angličtině zopakovala. Tato aktivita byla ukončena posazením se v kruhu.

Nyní se paní učitelka dětí zeptala: „*Do you remember animals?*“ (Pamatujete si zvířata?) Děti volaly: „*Animals, animals!*“ Paní učitelka měla obrázky několika domácích zvířat. Postupně je dětem odkrývala a děti hádaly, co je na obrázku za zvíře. Vše probíhalo anglicky. Na obrázcích byla tato zvířata: kůň, kočka, prase, kačena, pes, koza, slepice, kráva a ovce. Děti daly dohromady anglicky všechna zvířata. Paní učitelka chtěla po dětech, aby nevolaly pouze názvy zvířat, ale aby řekly celou větou např.: „*It is a horse.*“ „*Now, we will sing the animal song.*“ (A nyní si zazpíváme písničku o zvířatech.) Děti začaly zpívat s paní učitelkou píseň *On my farm I have a...*, postupně vystřídal všechny domácí zvířata, která si předtím ukázaly na obrázcích, a vždy k nim přidaly zvuk a pohyb, který dané zvíře anglicky vydává a dělá. Po písničce paní učitelka anglicky poprosila děti, aby jí podaly obrázek určitého zvířete. Děti všemu rozuměly. Potom paní učitelka dala doprostřed kruhu lékařské špachtle a anglicky dětem řekla: „*Make one big farm.*“ (Postavte jednu velkou farmu.) Toto děti anglicky nepochopily, proto jim to paní učitelka řekla také česky. Kolem postavené farmy rozmístila paní učitelka malé obrázky zvířat a každému dítěti dala do ruky kolík. V angličtině jim řekla, aby našly určité zvíře a kolíkem ho umístily dovnitř farmy. Vše říkala anglicky, poprvé jim názorně při zadávání úkolu sama ukázala, co mají dělat. Dětem tato činnost nedělala žádné problémy.

Po této aktivitě vyndala paní učitelka několik stejných obrázků koně a několikrát se děti zeptala na barvu. Děti pokaždé odpověděly, že kůň je bílý. Potom měla připravený talíř s kukuřicí. Anglicky dětem popsala, co to je. Talíř umístila mezi zvířata a zazpívala dětem píseň: *Horses, horses, I have horses white, brown and grey. When I give them corn to eat they go jump up high, jump up high, I say, I say.* V této písni se zpívá o bílých, hnědých a šedých koních, kteří jedí kukuřici a potom skáčou vysoko. Píseň jim ještě jednou zopakovala a rozdala všem dětem obrázek s bílým koněm. Anglicky s pomocí gest dětem řekla, aby si šly sednout ke stolům a koně vybarvily. Zdůraznila, že mohou použít pouze hnědou a šedou pastelku. Děti měly obrázky rychle vybarvené. Potom dostaly od paní učitelky v angličtině pokyn koně vystříhnout. S vystřiženým koněm šli všichni k talíři s kukuřicí a jako dávali koňům najíst. Děti si u těchto činností mezi sebou povídaly česky. Když měli všichni hotovo, společně si zazpívali píseň *Horses,*

horses a s papírovými koňmi dělali k písni pohyby. Tentokrát se děti už snažily zpívat s paní učitelkou. „*Ok, put your horses on the floor.*“ (Položte si koně na zem.) Řekla dětem paní učitelka a akci jim sama ukázala a začala zpívat píseň na rozloučenou, která byla stejná jako na uvítanou s tím, že místo *hello* zpívaly *good bye*.

Reflexe na popsanou výukovou jednotku:

Jaké byly důvody, které vedly k zavedení výuky anglického jazyka ve vaší MŠ?

Hlavním důvodem byla paní učitelka, která děti s angličtinou seznamuje. V této škole pracuje od začátku tohoto školního roku a má předešlé zkušenosti s výukou angličtiny v mateřské škole. Vedení školy možnost pro děti seznamovat se s angličtinou nabídla rodičům a ti samozřejmě souhlasili. Za tuto nadstandardní aktivitu školy není rodičům účtován žádný poplatek.

Jaké jsou organizační podmínky školy /třídy?

V této mateřské škole se s angličtinou seznamují ty děti, kterých rodiče si to přáli. Jsou to všichni předškoláci a dvě děti mladší. Děti se zde s angličtinou seznamují jednou týdně. Výuka probíhá po obědě od 12: 10 do 12: 50. Ostatní děti odchází do ložnice k odpolednímu odpočinku. Ve třídě tedy nejsou žádné jiné děti a nikdo nikoho neruší. Výuka probíhá na úkor odpoledního odpočinku dětí. Mateřská škola Mrákotín nemá tuto činnost zahrnutou ve svém ŠVP PV.

Jaká je kvalifikace a praxe vyučujícího?

Paní učitelka, která v této mateřské škole seznamuje děti s angličtinou, má jak předškolní kvalifikaci, tak kvalifikaci 1. stupně ZŠ se specializací na angličtinu. Má za sebou tříletou praxi učení na základní škole a dva roky zkušenosti z mateřské školy. Angličtina paní učitelky je velice plynulá. Zároveň je paní učitelka schopna pohotově reagovat na děti v angličtině. Díky mimice a gestům nemusí téměř vůbec během výuky používat žádná česká slova. Děti jsou na tento způsob zvyklé.

Jaké metody jsou při seznamování s angličtinou používány?

Ani v tomto případě nenásledovala paní učitelka žádnou konkrétní učebnici. Téma a

aktivity si vymýšlí sama podle zájmů dětí a podle obtížnosti jazyka. Výukové metody odpovídaly metodám doporučeným pro předškolní děti. Vše bylo pojato formou hry a prožitku. Klidové aktivity se střídaly s pohybovými, děti se tak lépe vydržely soustředit. Výuku doprovázel plyšový hroch, který děti na začátku pozdravil a po celou dobu seděl v jejich blízkosti a díval se na ně. Paní učitelka nepoužila žádnou nahrávku, která by dětem umožnila poslech rodilého mluvčího. Na děti po celou dobu mluvila anglicky, pouze jednou jim zadání přeložila do češtiny pro lepší pochopení. Z větší části tedy byla použita indukční metoda výuky bez překládání do českého jazyka. K lepšímu zapamatování slovní zásoby byly používány obrázky.

Koresponduje seznamování s angličtinou s RVP PV?

Také v tomto případě seznamování s angličtinou korespondovalo s RVP PV. Děti se neustále učily něčemu novému a vše bylo přizpůsobeno jejich potřebám a dětskému světu. Činnosti zasahovaly do všech předškolních vzdělávacích oblastí: **dítě a jeho tělo** - děti rozvíjely na základě pohybových aktivit koordinaci svého těla, hrubou a jemnou motoriku a také grafomotoriku, **dítě a jeho psychika** - u dětí byla rozvíjena řečová a rytmizační schopnost pěvecké dovednosti a posilovaly si přirozené poznávací city, **dítě a ten druhý** - děti si osvojovaly pravidla chování ve vztahu k druhým a rozvíjely si komunikativní dovednosti, **dítě a společnost** - děti vzájemně respektovaly daná pravidla, učily se vzájemně spolupracovat, **dítě a svět** – získávaly povědomí a znalosti o jiném jazyce.

Vlastní hodnocení a postřehy

Na základě toho, že se děti v této mateřské škole seznamují s angličtinou pouze jednou týdně, jsem očekávala menší tempo a chudší obsah od předcházejících škol. Byla jsem ale mile překvapená, že i při takto malé intenzitě toho děti s paní učitelkou tolik uměly a bez problému na ni děti reagovaly, přestože to nebyla jejich třídní paní učitelka. Veškeré aktivity probíhaly bez problému a děti byly spokojené. Opět se mi velmi líbilo střídání klidových a pohybových aktivit. Za dobré považuji to, že všechny děti byly schopné se samy představit a celou větou hrochovi na pozdrav odpovědět. Velice efektivně paní učitelka opakovala dětem slovní zásobu, např. při hře *I am a robot*,

několikrát opakovala to, co děti právě dělaly (*jump, ride a horse*). Celá vyučovací jednotka trvala 40 minut, efektivně byla proložena výtvarnou činností, při které si děti trochu odpočinuly. Organizační řešení bylo dle mého názoru dobré. Výhodou bylo to, že měly pro sebe celou třídu a ostatní děti je nerušily.

2.3.6. Srovnání výuky angličtiny na sledovaných mateřských školách

Ve všech třech mateřských školách probíhalo seznamování s angličtinou formou hry a prožitkovým učením, které je jedním z nejdůležitějších v předškolním vzdělávání. Cíle výuky nebyly směřovány pouze k získávání znalostí cizího jazyka, paní učitelky také směřovaly k naplňování všech klíčových kompetencí a vzdělávací nabídka zasahovala do všech pěti oblastí předškolního vzdělávání. Děti nebyly stresované ani nucené k tomu, aby cizím jazykem samy mluvily. Ani v jednom případě vyučující nepoužívala žádnou konkrétní učebnici, vždy měly paní učitelky vytvořeny svůj systém a svoje vlastní pomůcky. Témata a aktivity paní učitelky přizpůsobovaly zájmům předškolních dětí a náročnosti cizího jazyka. Témata byla volena velice podobně (barvy, zvířata). S tím souvisí také to, že vzdělávací nabídka nekorespondovala ani v jednom případě s integrovanými bloky třídních vzdělávacích programů. Ve všech případech měly vyučující předškolní pedagogické vzdělání, aprobaci z angličtiny pouze jedna. Ve dvou mateřských školách využilo vedení k zavedení výuky angličtiny jazykových znalostí svých učitelek. Ve třetí to bylo na poptávku rodičů. Pouze v jedné mateřské škole bylo seznamování s angličtinou nabízeno všem dětem, tudíž nebyly vytrhávány z běžného školního provozu ani nebyla omezena jejich psychohygiena (odpolední odpočívání). Výhodou dvou mateřských škol oproti jedné byla ta, že děti s angličtinou seznamuje jejich třídní učitelka. Mají tedy možnost se angličtině věnovat více než 1x týdně. Mile překvapená jsem byla v mateřských školách, ve kterých paní učitelky na děti mluvily pouze anglicky. Pouze v jednom případě použila paní učitelka nahrávku, ve které děti slyšely rodilého mluvčího.

Ve všech třech navštívených mateřských školách jsem měla dobrý pocit. Kladl se důraz na potřeby dětí. Děti měly z výuky radost a braly ji jako součást hry. Během mé přítomnosti byly děti naprosto spontánní a přirozené.

3. ZÁVĚR

Záměrem mé bakalářské práce bylo nastínit, jakým způsobem se děti v mateřských školách seznamují s anglickým jazykem.

Hlavní důvod, proč jsem si toto téma zvolila, je ten, že sama se této činnosti věnuji. Třetím rokem pracuji jako učitelka v mateřské škole a sama děti s angličtinou seznamuji. Mou hlavní motivací a zároveň také zvědavostí bylo zhlédnout jiné paní učitelky a jejich vyučující metody.

V první teoretické části jsem se zabývala řečí jako důležitým lidským komunikačním prostředkem a stručně jsem nahlédla na psychologický vývoj dítěte předškolního věku. Důležitou součástí byly kapitoly obsahující informace o dokumentech zabývajících se seznamováním cizího jazyka v předškolních zařízeních. Zajímavé bylo porovnat názory několika dětských psychologů na ranou výuku jazyka. V další kapitole jsem se věnovala doporučeným metodickým postupům výuky angličtiny v mateřských školách a vhodném přístupu vyučujících a také rodičů. Pro srovnání jsem uvedla přístup k tomuto tématu v některých evropských zemích.

Praktická část mé práce byla zaměřena především na metodické postupy a formy při výuce angličtiny v mateřských školách, ale také na to, jak se s touto nadstandardní činností mateřské školy organizačně vypořádají. Navštívila jsem tři mateřské školy v blízkosti mého bydliště, ve kterých se děti s angličtinou seznamují. Nejdříve jsem vždy provedla rozhovor s vyučující, od které jsem se dozvěděla organizační podmínky a následně jsem v každé mateřské škole pozorovala jednu vyučující jednotku. Následně jsem všechny tři návštěvy vyhodnotila.

Ze všech třech návštěv jsem měla velice dobrý pocit. Utvrdila jsem se v tom, že taková záležitost, jako je výuka cizího jazyka může, probíhat formou hry, zábavy, pohybem a ne pouze tupým biflováním slovíček a gramatiky.

V některých případech byl viditelný rozdíl mezi psychologickou vybaveností dětí. Některé děti reagovaly pohotověji, dokázaly po paní učitelce vše zopakovat, pamatovaly si slova písniček a básniček, znaly slovní zásobu. Ale i přesto v žádném

případě nenastalo to, že by se někdo stranil či pouze pasivně výuku pozoroval. Možná to bylo také díky tomu, že téměř všechny děti byly předškolního věku. Všechny děti byly do výuky vtaženy a aktivně se jí účastnily a to i přesto, že ve dvou případech výuka probíhala hned po obědě, na úkor odpoledního odpočívání, které předškolní dítě z psychohygienického důvodu potřebuje.

Rozdílné názory psychologů o vhodnosti výuky cizího jazyka u předškolních dětí jsem zmiňovala v první části mé práce. Já osobně jsem se přesvědčila o tom, že pokud je tato činnost brána za správný konec, nemůže dětem vůbec uškodit. Ba naopak, děti se při seznamování s anglickým jazykem učí nejenom cizí řeči, ale rozvíjejí se i po dalších stránkách.

Myslím, že má bakalářská práce by mohla pomoci některým mateřským školám a pedagogům, kteří přemýšlí o tom, zda je vhodné v jejich předškolním zařízení dětem nabízet seznamování s anglickým jazykem. Stejně tak by mohla být zdrojem námětů, her a inspirace pro pedagogy.

4. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- 1) BERANOVÁ, Zuzana. *Učíme se správně mluvit: logopedické hry a hrátky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0257-6.
- 2) BRUCE, Tina. *Předškolní výchova: deset principů moderní pedagogiky a jejich aplikace v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. Výchova dětí od 3 do 8 let. ISBN 80-7178-068-5.
- 3) HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- 4) HENNOVÁ, Iva. *Angličtina pro předškoláky: metodika pro výuku v mateřské škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-692-6.
- 5) *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. 2005.
- 6) GILLERNOVÁ, Ilona a Václav MERTIN. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-799-X.
- 7) NAJVAR, Petr. *Raná výuka cizích jazyků v České republice na konci 20. století*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-200-0.
- 8) *Národní plán výuky cizích jazyků*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2005. *Národní plán výuky cizích jazyků*
- 9) *Klíčové údaje o výuce jazyků ve školách v Evropě*. Výkonná agentura pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast (EACEA P9 Eurydice a podpora politiky). 2012. ISBN 978-92-9201-408-7.
- 10) KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 80-247-1026-9.
- 11) PROKOPOVÁ, Renáta. Předškolák se učí cizí jazyk přirozeně, spontánně. *Informatorium 3-8*. 2015, č. 7. s. 6. ISSN 1210-7506.
- 12) PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.
- 13) ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

- 14) TĚTHALOVÁ, Marie. Cizí jazyk hrou – metoda, která funguje. Angličtina a němčina pro předškoláky. *Informatorium 3-8 speciál*. 2012, č. 2. s. 2. ISSN 1210-7506.
- 15) THORNBURY, Scott. *How to teach grammar*. 1st pub. Harlow: Longman, 1999. How to. ISBN 0582339324.
- 16) Tým autorů Mateřské školy – Liberecké jazykové školky, o.p.s. *Manuál k zapojení jazykového vzdělávání do ŠVP PV*. Liberec: 2015.
- 17) VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- 18) VYŠTEJN, Jan. *Dítě a jeho řeč*. Vyd. 1. Praha: Baroko & Fox, 1995. ISBN 80-85642-25-5.
- 19) WATTS, Steve R. *Teaching Manual English*. Wattsenglish Ltd. 2015. ISBN 978-80-905575-8-1.
- 20) *Norimberská doporučení k ranému osvojování cizího jazyka: nové zpracování*. Redaktor Beate Widlok. Praha: Goethe Institut, 2010. ISBN 978-3-939670-38-4.

Internetové zdroje:

JEŽKOVÁ, V. Jazykové vzdělávání v Německu, Velké Británii, Švédsku a České republice. *Orbis Scholae*. roč. 5, č. 1, s 107-121. ISSN 1802-4637. [online]. [cit. 2011].
Dostupné z : http://www.orbisscholae.cz/archiv/2011/2011_1_06.pdf

Klíčové údaje o výuce jazyků ve školách v Evropě 2012. [online]. [cit. 2011]
Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/Eurydice/documents/key_data_series/143CS.pdf

ŠULISTOVÁ , Monika. Správný vývoj řeči. [online]. [cit. 2009]
Dostupné z: <http://www.logopedie-sulistova.cz/spravny-vyvoj- reci-ditete.php>

ZORMANOVÁ, Lucie. RVP: Metodický portál. [online]. [cit. 2015-07-29].
Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/19695/vyuka-cizich-jazyku-u-predskolnich-deti.html/>